

Oral History Kosovo

INTERVJU SA LJUBOMIROM MAKSIMOVIĆEM

Gračanica | Datum: 11. februar 2020.

Trajanje | 120 minuta

Prisutni:

1. Ljubomir Maksimović (Intervjuisani)
2. Anita Susuri (Vodila intervju)
3. Renea Begoli (Kamera)

Simboli u transkripciji, neverbalna komunikacija:

() – emocionalna komunikacija

{ } – sagovornik objašnjava nešto gestovima.

Druga pravila transkripcije:

[] - dodatak tekstu kako bi se pomoglo razumevanje

Fusnote su dodaci koji pružaju informacije o mestima, imenima ili izrazima.

Prvi Deo

Anita Susuri: Možete da se predstavite, vaš datum rođenja i nešto o vašoj porodici, precima?

Ljubomir Maksimović: Ja sam Ljubomir Maksimović učitelj po profesiji, inače profesor razredne nastave. Trenutno radim u Osnovnoj školi “Kralj Milutin” u Gračanici. Rođen sam 27. aprila 1955. godine, od majke Svetlane Maksimović, inače devojčko prezime Marinković iz sela Dobrotina, opštini Lipljan, i oca Stojana Makismovića, penzionera da samo kažem da je on pored sadašnjih 88 godina, trenutno je 50 godina u ovoj godini slavi što prima penziju. Jedan je od 500 u celoj Srbiji kao penzioner, rudar bio 17 godina staža. Inače imam tri brata i jedna smo sestra, braća svi smo završili fakultete. Brat stariji je završio Tehnološki fakultet, drugi brat završio Poljoprivredni fakultet i sestra koja je mašinski tehničar.

Imam troje dece, dve ćerke i sina, sin mi je inženjer zaštite životne sredine, ćerka radnik, ekonomski fakultet, radi u “Komeracionalne Banke”, i najmlađa je prošle godine u oktobru diplomirala matematiku, trenutno je na master studijama. A, imam i dva strica koji su još u životu, on je profesor, jedan, hemije, živi u Palanci Smederevskoj, u penziji je trenutno, i ovaj, i, i jednu tetku, evo tako bliže. Inače deda mi je živio 92 godine bio je jedan od aktivnih nekad u bivšoj toj Kraljevini Jugoslavije, posle u SFRJ bivšoj Jugolasviji, bio je predsednik odbora, znači bio je tako se tad nekad zvalo u tursko doba, bio je kmet¹, znači bio je glavni za selo Gračanici, i okolna sela. Baba, njegova žena je Leposava Sekulić porodice inače živela je 91 godinu.

Da se vratim malo nazad, ovaj, kako se oni uzeli. Deda je radio tu oko poljoprivrede u bašti na reci Gračanki u centru Gračanici, i prolazi, a i čuvao je krave. Prošla, i prošla je devojka Leposava, tada 16 i po godina, ovaj, i kazao joj, “Leposava, smisli, smisli, na jedno {diže kažiprst} zamisli, ja ću da te oženim”. Ona se spremila, a prala je na reci Gračanki, jer tad su bile čiste reke, to jest, i otišla ispričala majci, majci, “To ćerko moja, to ne može tako, ti si mlada”. Ona znate ljubav je tad, verovatno adrenalin

¹ Nekadašnji seoski starešina.

je porastao, da se tako izrazim i ona je odlučila da se uda za njega i spremi stvari u jednoj marami, tako zvanog šamiji, osnovne stvari, preko prozora {vrti ruke u krug} izašla i došla za mog dedu. Njen otac nije joj govorio tri godine joj nije ušao u kuću, to je tako bilo patrijarhalno stanje.

Tada je Gračanica, u tom vremenu kad se deda oženio, ajde malo priviđenja, bilo je oko od 150 do 180 kuća. Njaveća porodica u Gračanici u to vreme, pa i danas u 2020 su {nabraja na prste} Popovići, Sekulići, Milovanovići, Jovanovići, Andrejevići i tako dalje. Tako je uvredila mog, tog njenog oca da moj deda nije mogo da zamisli, znate. Em što je brat bio isto ljut, a brat joj je radio na putu bio putar, čisto fekalije na trotuarima tadašnjim, jer tad su bile seoske, seoske ulice. I onda se nekako pomirili posle toga i onda je ona izrodila jedanaestoro dece, od toga su danas troje živi. Moj otac, moj stric u Palanci, koji je profesor hemije u penziji i jedna tetka iz sela Preoca, odavde udaljena četiri-pet kilometra, ovaj i trenutno je u Beogradu živi sa sinom, jednim i drugim sinom znači posebno.

Šta je poenta, deda mi je znao turski jezik bio je školovan, bio je u turskoj gimnaziji, učio je u Skoplju, a bio je veoma inteligentan starac. Oni su imali, njegova dva brata u tom, u tom srodstvu jedan se bavio poljoprivredom, striktno poljoprivredom, a jedan se bavio oko stoke, jer tada su bile te štale tako prizemne i on se samo bavio nabavljao drva za zimu i druge potrebštine, deda je samo bio obukao svečano odelo, crno odelo sa čakširima, sa opankama, ovaj i on je stalno bio prisutan u crkvama na liturgijama. Znae da... i dođe, dođe do toga da je pored svoje inteligencije bio je jedan od učenih ljudi, to je tako i bio je poznat u Prištini kao domaćin da tako... upoznao je i konzula u Kraljevini Srbiji, upoznao poznatog pesnika Branislava Nušića, kaže da je bio gospodin, izlazio sa šeširom, strogo poštovanje i kad je kiša on nosi kišobran {kao da stavlja kišobran preko lakta} kaže nosio je preko lakta, ovde {pokazuje ruku} preko ruke.

Šta je deda znao ja ću vam ispričati samo jednu anekdotu, meni je krivo što nisam mogao to da zapišem barem da je bilo to pred smrt kad je umro '89-te, ovaj šta je, posle 19 godina od... poslednjih 19 godina, izvinjavam se negde period od '88-e, on je oslepeo, bio je 19 godina slep, baba bila nepokretna, šlog, i tako na jednom kauču sedi baba, {pokazuje rukom prekoputa} na drugom kauču sedi deda od dosade da bi nešto uradili on uzme kilogram kafe u zrnima i na kauču pored desne ruke brojio je koliko ima zrna u kilogram kafe. Ja to sebi nikako neću da oprostim što to nisam zapisao u pet rečenica ali eto prošlo je {diže ruke gore}. Onda šta je, tačno znao broj zrna u kafi, tačno je znao u mlinu koliko puta se okrene da bi se samljelo kilogram kafe i tačno je znao koliko zrna ima u tom mlinu (smeši se).

Pojednostaviću stvari konkretnijem, živeo je u tako doba gde je bila disciplina, kuće su bile prizemne, živelo se, ovaj, gde je bio taj oganj i vatra, bilo na sredinu kuće. Bila je jaka disciplina, žene nisu smele da tu nikako {prstom negira} reč vrata svojim muževima. I prvo su oni sedeli, pa su deca, pa su žene sedele za doručkom, ručkom, večerom. Ovaj, šta je poenta u to doba, poenta je zato što svaka žena koje su bile u zajednici a njih su bili 38, odvojili se '58-e godine, znači sada. Ovaj, šta je poenta, zato što svaka žena je znala svoj deo zadatka, ovo je na osnovu priče koju je meni ispričao moj deda. Znala je

jedna da mesi, jedna da spremi ručak, doručak, ručak, večeru i jedna da muze krave, i ostalo, da hrani stoku i jedna je u polju bila i tako dalje do umiranja. Deda je pošto je imao toliko braća ali tih tri brata su bili u stabilnom stanju. Šta je poenta, poenta je zato što disciplina je bila i jedno drugo nije niko smeo da odvrati da ti nešto ne uradiš. Deca su se igrala tim nekim igrama, žmurke, orasima i tako dalje. Ali, ovaj, sve u svoje doba.

Anita Susuri: Htela sam da vas pitam da li vam je možda nekad vaš deda pričao o Prvom Svetskom Ratu? Da li se on sećao toga?

Ljubomir Maksimović: Mogu da vam kažem da, deda je imao dva brata koja su u Prvom Svetskom Ratu, da tako... su... jedan od njih je ostao i tamo poginuo on se zvao Zafir Maksimović, kako je, kako je on to, ja kako sam sada u sećanju to je strašan rat bio. Ovaj, i kaže da su više bili gladni nego..., a borbe su morale da se vode. Znae takozvane puške tandžare, ovaj i bili su oskudno obučeni, gladni, promrzli na sneg, kiša, tako on je i prošao taj put preko Albanije, ovaj jer znate rat donosi nesreću, a radost donosi veliku sreću. Kad se vratio drugi brat on se vratio, ovaj je ostao na mestu tamo poginuo, drugi brat se vratio ovaj, bio je iscrpljen, izmučen. Mož' da mislite da kako deda kaže da je otišao sa 80 kilograma a došao sa 35-40 kilograma. Hleba, bili su ograničeni sa sto grama, sto grama dnevnog hleba i to jako pšeničnog hleba i tako, rat je to doneo tako ali ovaj bilo neponovljivo.

Anita Susuri: On se vratio tamo iz Albanije?

Ljubomir Maksimović: U Albaniji, su prešli preko Albanije da bi došli do Krfa inače...

Anita Susuri: Da.

Ljubomir Maksimović: Ratovi su bili i u Bugarskoj, i u Bugarskoj strani jer zavisi kako su snage išle sa jedne i druge strane. Ali, ovaj, je dosta izginulo jer velike hladnoće, nisu ko danas ja verujem da su danas prirodne pojave i uopšte vremena promenjena pre toliko tog vremena. Tada su bile zime strahovito... možete da zamislite da ste na nekom delu u svetu danas gde je Antarktik i to, pa i tamo već se pojačalo da se klimatska ta pojava promena zato što se glečeri... da ne ulazim nisam geograf, tope i tako dalje. Tada je bilo ovo. Deda je živio skromno i... ali je bio ljut. Ispričaću vam jedan, jednu anekdotu malo smešno.

Jednom prilikom, tata moj je bio radnik rudnika Kišnice, rudnika Kišnice i on je sa 17 godina staža i 33 godine starosti je dobio penziju, njih četvero u Gračanici. I on obično voleo malo da popije mi tata, iskreno da vam kažem ali je bio moćan zato što je bio predsednik sela '80-tih godina do negde '90-tih godina bio je predsednik sela, predsednik mesne zajednice, tad su bile ovi Gračanicu, Sušicu, Badovac, Ajvalija i tako dalje. Bio je 15 godina porotnik u sudu u Prištini i ostao je bez cigareta a voleo je da puši. I prišao je mom dedi na, {pokazuje rukom dole} tu pored kauča, "Tate", "Da", "Daj mi jednu cigaru", a on mu se okrene, "Izvini sinko ti od pušačkog pribora imaš samo usta". (smeje se)

Anita Susuri: (smeje se)

Ljubomir Maksimović: I to, i tako da... i školovao nas je nas troje, ovaj dece, trenutno je u penziji i život njegov tada posle dedine smrti i uopšte vremenu bivše Jugoslavije, komunistički sistem, šta je posredi, ovaj... Ja sam rođen na primer '55 u FNRJ² pa sam živeo u SRJ pa sada živim... i tako dalje. Inače ovaj promenjene su te okolnosti zašto, zato što sve se menja i ljudi su se ovaj mnogo promenili. Šta je poenta, poenta je zato što nijedan život nije doneo osim ako je neko blagorodan u porodici da ima mnogo, finansijski da je potkovan, tad je bilo siromaštvo, jer znate. On je na primer putovao, tata je putovao za Ajvaliju rudnik treba da ustaneš u tri sati, nije bilo autobusa nego je bilo pešice, i preko ovog brda {pokazuje smer desnom rukom} ovde, preko brda i treba da stigne u šest sati da bi sišao u jami. Oskudna oprema, sada su opreme sada imate mašine sve, lopatama sve električno, tada karabitna lampa i tako dalje. I živelo se bilo je tih trideset i nešto godina, koliko je on radio, jer u međuvremenu posle je penzionisan pa je bio naplaćivao televizijsku pretplatu na celoj teritoriji Kosova i Metohije "Radio Televizije Prištine". Pa je bio tv mehaničar, i tako dalje.

Anita Susuri: A kako je došlo do toga da vaš deda studira u Skoplju?

Ljubomir Maksimović: On je završio tursku gimnaziju u Skoplju zato što su po predlogu, po predlogu sveštenika u crkvi u Gračanici, kao domaćin. I oni njega predlože i on ti bio u turskoj gimnaziji završio tri godine. Zbog posla kući šta uradilo, šta bi se desilo, zbog posla, te poljoprivreda i uopšte niko nije imao već kući da domaćinstvo vodi. Morao je da napusti posle tri godine ali, ovaj ipak ostao u tome da je učio, naučio je turski jezik, da posle ja kad sam bio već kao mladić osnovac, srednjoškolac počeo da zaboravlja. Kako je došlo do toga da on naučio u turskoj gimnaziji, naučio turski perfektno i onda je dolazio nakon završetka, imao je vrlo dobar uspeh, tad se, tad se, ovaj, ocenjivalo i kako je on posle to navikavao ka je došao da ne bi zaboravio, bio je neki iz Prištine bonbondžija, berberin i on je Turčin, iz turske nacionalnosti bio i dolazio da šiša svakih mesec dana i tako su ovaj, turski jezik i dalje usavršavali. Dolazio je u šest meseci jednom kod kuće išli su zaprežnim vozilima u Skoplju a inače kaže ovaj, da su im profesori bili iz Turske. Ovaj, i nešto je bilo, bio je jedan Makedonac i "Učili smo" kaže, "bili smo u internatu, skromno", vidite kaže, "U to doba i Turska je bila bogata zemlja", ovaj, "Hrana nam je bila dobra, knjige sve, ali", kaže, "tu nije imao učenika koji nije mogao da uči, tu moraš da znaš znanjem, to su znanja bila..." kaže, "na nivou" i tadašnje vreme završiti tursku gimnaziju to je bilo današnje u rang u ne znam vi ste fakultetski obrazovani, to je velika stvar.

Anita Susuri: Koja su vaša prva sećanja iz detinjstva?

Ljubomir Maksimović: Iz detinjstva moja su prva sećanja, dobro pitanje, bravo, rođen sam u godini... majka mi je... mene, starijeg brata rodila pa mene, pa mlađu ovaj, sestru, pa onda ovog najmlađu, najmlađeg brata. Što sam imao brata koji je umro nakon 14 dana, šta je još uslovalo to, oboleo sam '62

² Federativna Narodna Republika Jugoslavije

godine od leve noge i tako da sam bio od 9. januara '62 do 8. novembra iste godine u Kosovskoj Mitrovici sam bio u bolnici, 210 inekcija sam primio u levoj nozi. Opet ću se vratiti na dedino, da bi došao iz Mitrovice put je bio, to jest pruga je bila Skoplje - Beograd, ja kad dođem da me on... dođem vozom iz Kosovske Mitrovice u Kosovom Polju on me pešice na, na ovaj, ramenima {rukama dodiruje ramena} dovede iz Kosovo Polja u Gračanici, deda Bogoljub Maksimović, a zvani Ljubka Maksimović, po nadimku. Tata moj na primer ko Stojan ne možete da ga nađete u selu, u Gračanici, nego samo ko Taka, tako je dobio nadimak.

On me je dovodio jer sam ja njemu bio najsimpatičniji kao unuk. Ja sam ti proveo i da tako me izlečio doktor Nešković, na koji način, on je radio i u rudnik Kišnica, radio ovaj kao lekar u ambulanti. Hoću da vam ispričam šta se desilo, navodno tata je posumnjao da neće da me izleči i on je motor vozio, stanovao u Prištini a aktivni rad mu je bio u Mitrovici i tata dođe i dohvati ga za {pokazuje svoj vrat} vrat, "Il' ćeš da mi izlečiš dete il' ti nema spasa". Šta je on primenio, kako je primenio, koju, koje preparate i inekcije, ja sam od tog dana danas sa 65 godina na današnji dan od davnih '62 godine više nisam osetio, ovaj, nikakav bol. Drugo operisan sam od uha '68 ali pre toga ću vam se vratiti da sam bio učenik učiteljske škole gde su bila sedam odeljenja na srpskom, jedanaest odeljenja na albanskom. U sva uvažavanja prema verovatno ovaj, mom direktoru Jusuf Šuški profesor pedagogije, on kad se pojavi {pomera prst vamo-tamo} ulicama, to jest kad se pojavi hodnikom učiteljske škole gore u Tauk Bašti...

Anita Susuri: U Prištini.

Ljubomir Maksimović: U Prištini, da. To je bila takva disciplina, da vam kažem da me ne shvatite pogrešno, šta znači tih davnih '60, '70-tih godina, od '70 do '74 kad sam išao u učiteljsku školu, ovaj, šta znači disciplina. Nije se osećala nacionalna neka netrpeljivost konkretno, svako je znao..., ali to je sve usledilo zato što je disciplina bila, ja nisam osetio od učenika Albanske narodnosti iz susednog odeljenja da sam, da dolazi do nekog vređanja po nacionalnoj osnovi. Imali smo dobre kadrove, izuzetno dobre kadrove, pomenuo bih eto iz Lipljana Bosata Nasković, onda Ivko Jagodić, Nada Ristić iz svih predmeta, matematike, Časlav Kostić iz Donje Gušterice. I da tako sam proveo tih petogodišnoj učiteljskoj školi. Šta je poenta upisao sam akademiju, Pedagošku akademiju, razrednu nastavu i završio sam '77.

Vratću se malo nazad. Bio sam aktivan kao omladinac, tad ste morali da budete član Saveza Komunisti i Omladinska brigada "Boro i Ramiz", Ramiz Sadiku i Boris Vukmirović je bila formirala Omladinsku radnu brigadu i morali smo da idemo na radnu akciju tri meseca u Zagrebu. Ne bi vam ovaj, malo sećanja zbog ovog, intervju ali ću vam reći odeš, znate to je bilo drugarstvo, druženje u Zagrebu, učiš fotoaparat, učiš vozački, vozačku dozvolu, mora da polažeš vožnju i tako dalje. Ali šta je ostalo u sećanju radili smo veliki kej, obalu u Zagrebu na Savi. Ali šta mi je mrlja ostala, izvinjavam se, desi se željeznička nesreća na južnom kolodvoru, na željezničkoj stanici u Zagrebu gde je bilo oko 150 mrtvih, ovaj...

Anita Susuri: Koje godine je to bilo?

Ljubomir Maksimović: '74, ja sam ti bio treća godina učiteljske škole. To je nešto neopisivo. Preko razglasa zovu iz štaba Omladinske radne brigade i kaže, "Ko ima hrabrosti nek dođe kod lekara" i odmah ti izmeru pritisak {dodiruje svoje podlaktice} i ko je hrabar ko može da pokaže tu jačinu oni nas obuču kao hirurge i odmah idemo na spašavanju. Možete da mislite, mislim sećam se, postakli ste me tako sa tom, tim sećanjem da noga tamo, ruka vamo, ali šta znači stručnost hirurga {pomera ruku kao da šije} i oni koji to šiju i spajaju delove. (uzdah) Drugo '79. godine bio sam ti u armiji u Baru, još jedno loše sećanje. Nedelja izlazimo na doručak, sa doručka izlazimo 8 i 20 [sati], i {trese ruke} zemljotres u Baru. Da nismo izašli iz kasarne ja ne bih danas možda bio u životu. Ali smo se spasili, ali šta onda vojska u raščišćavanju, u spašavanju, ovaj stanovništva i tako dalje.

Anita Susuri: Htela bih još malo da se vratimo u detinjstvo. Vi ste ovde živeli u Gračanici...

Ljubomir Maksimović: U Gračanici, ja sam ovde rođen.

Anita Susuri: Kako je tada bilo ovde, da, da, kakva je bila Gračanica tada?

Ljubomir Maksimović: Ja sam aktivan kao omladinac bio ovde svih možda, da vas ne slažem ali 40 godina. Evo ovde u ovoj prostoriji gde sedimo to je nekad bio Dom Kulture. Ja nisam politički bio na pozicijama ali sam bio aktivan kao omladinac. Šta je poenta, bio sam član Kulturnog umetničkog društva "Janičije Popović", koje danas postoji. Član folklorne sekcije u ovde, pa u Prištini, folklorni ansambl čuveni svetskog razmera, moram da pohvalim čuvena "Šota" al' znate šta znači "Šota" bio sam, ovaj... Ali sve to je meni stvaralo zadovoljstvo. Znae šta je poenta, poenta je što se nije, nije se poznavala raznolikost između ljudi.

Ja sam bio i ovaj obično zapisničar na sastancima, na ovaj, na tim velikim svečanostima da ovaj, u Domu Kulture organizacija igranki. To takvo sećanje ja ne mogu da zaboravim, znate postajale su grupe, naplaćivala se karta, ovaj, i bio sam ti u komisiji za pušenje, taj nije smeo da zapali cigaretu u sali. Sa strane su bili u ovoj sali, sada je već opremljena sala, poređene su bile stolice {rukama pravi krug na stolu} oko kruga na bini bilo, bila ovaj, muzička grupa koja se zvala "Sinkope" ili druge grupe i tako dalje, bio je jedan od muzičara i moj rođak, danas kolega još meni. Počelo se sa muškim, muškom igrom, {nabraja na prste} pa posle narodnom igrom, pa onda ples, i na kraju *twist* {igra} *rock and roll*, poznate grupe "Bitlsi", ovaj, Mik Džeger i tako dalje i to.

Bilo je znate, bilo je zadovoljstvo biti na igranci koja se organizovala u Gračanici. Grupe... ovako je bila gužva {sklapa dlanove} ispred Doma Kulture pa to..., grupa koja je svirala bila je svirala u Kosovom Polju, u Štimlju, u Priluzju, i tako dalje. Da je zadovoljstvo bilo raditi. Bio je radnik zadužen, dva radnika su bila zadužena ovaj u Doma Kulture, ja sam bio u toj komisiji imao sam privilegiju kao omladinac da budem u toj komisiji za pušenje jer se to poštovalo. Ali šta je poenta bilo, poenta zato što se igranke...

posle dva puta se ponavljale igre, odmor je trajao oko, pauza je trajala oko pola sata, poenta je zato što u jedan sat {pokazuje prstom na svoj sat} posle pola noći igranka se završava, to nema.

Mi smo se okupljali posle na mostu u centru Gračanici, i kod spomenika 1914-1918 u centru Gračanice gde je sada Opština Gračanica, tu je i jedno bilo mesto okupljanje, mesto zabave, mesto druženja i tako dalje, i tako dalje, zato što je stvaralo se zadovoljstvo. Imalo je naravno i nezadovoljstva ali sve si bio prilagođen kako, kako imaš finansijska sredstva. Šta moj otac, nas četvoro ovaj, moglo da pruži veliku platu koja je to tad bila plata, tad su bile siromašne prilike i tako zadovoljstvo... znate početi u jednom društvu u Gračanici, ići u školu učiteljskoj, biti član folklornog ansambla "Šota" i tako dalje, moram da pomenen jer sam ostavio, ostavilo, ostavljena mi je takva mogućnost prijatnosti, znate disciplina, ne smeš da zakasniš na probi, mora da poslušas koreografa i sve to, ideš po gradovima i tako dalje.

Drugi Deo

Anita Susuri: Rekli ste mi da ste bili deo folklorne grupe, kako se zvala ta grupa i koliko godina ste bili deo nje?

Ljubomir Maksimović: Ja sam igrao oko četiri godine u Prštini je bilo to folklorno, moram pomenuti, folklorni ansambl, nekad pokrajini i cele Srbije, bila je "Šota", ovaj i... a u Gračanici je bila "Simonida", a folklorna grupa amaterskog pozorišta "Janićije Popović", ovaj i grupa koja je svirala ako misliš na muzičku grupu koja je svirala za vreme igranke zvala se "Sinkopa", činio je profesor muzičke, muzičke škole, do pre godinu dana i direktor škole, muzičke škole u Gračanici. Znate da, da je bila disciplina.

Anita Susuri: Ako možete da nam pričate malo više o "Šoti" kad ste bili u "Šoti", kako je bilo?

Ljubomir Maksimović: A u "Šoti", vidite ovaj, ja sam na preporuku došao u "Šoti" vi ste čuli verovatno za "Šotu"?

Anita Susuri: Da.

Ljubomir Maksimović: Eh, ovaj, došao sam na preporuku mog drugara iz Kosovo Polja učenika, njegov otac je tu bio jedan od ličnosti koje su bili zaduženi za "Šotu". Znate znalo se zato što sam bio učenik, ovaj, pa sam bio vezan u večernjim časovima, probama. Ali sviđa mi se što je bila disciplina, koreografiju... ako sam primljen, primljen sam na taj način zato što sam pokazao korake. On mi pokaže korake, ja odigram taj korak, pa onda jednu igru, drugu igru i onda ulaziš, inače ne može to da bude svaki, da bude član "Šote". Tu se nije razlikovalo između albanske narodne igre, srpske, romske i turske, tu se ne... tu nema odmah po toj osnovi tu su bile ovaj, ograničene stvari.

Znači moraš da poštuješ po pravilu. Obično probe su bile uveče u sedam sati, pola osam, osam negde do devet sati, a pre podne je bilo od deset sati, ja pre podne nisam bio jer sam bio učenik i tako dalje. Ja sam stekao izuzetno zadovoljstvo zato što bilo mi je prilika da, mada ne zbog školskih obaveza direktor nije baš dozvoljavao da se oslobađaš ti sa časova. Inače nikad sebi ne mogu da oprostim da je prošla “Šota” ceo svet a ja nisam prošao nijednu državu. Osim, osim ovaj, ovde na ovom terenu, na Kosovu i Metohiji sam bio u sva mesta, a ovaj, činiti...

Anita Susuri: Kako je bilo kad ste učestvovali?

Ljubomir Maksimović: Ovaj, znate, znate kad vam neko aplaudira a igrate četiri, pet igre. Jer ti moraš {okreće prste u krug} brzinski, u toj brzini moraš da menjaš nošnje, ovaj i dobiješ sve, kad se sve to uobliči na koncertu, na primer u Prizrenu, u Peći i tako dalje, u Prištini pogotovu, ovaj, dobijete aplauz. Direktor nas nije nagrađivao nečem i tako sve to, direktor folklornog ansambla, nego igrač. Žao me je što kad sam završio srednju školu što nisam postao stalni član folklornog ansambla “Šota” to, imao sam prilike, imao sam ovaj, i ponuđeno ali sam razmišljao da upišem fakultet jer ipak sve zahvaljujući danas što sam profesor razredne nastave i moj jedan brat koji je završio tehnološki fakultet i mlađi brat koji je završio ovaj poljoprivredni fakultet i sestra završila mašinsku, ja što sam danas učitelj zahvaljujući mojoj majci inače sam sanjao da budem {nabraja na prste} učitelj, saobraćajni policajac ili da budem harmonikaš (smeši se).

Anita Susuri: (smeje se)

Ljubomir Maksimović: To su te moje želje bile. Znate ovaj, da se vratim oko folklornog ansambla bilo je, bilo je, umetnički si radio svoj posao, sa voljom si radio, volja samo takva. I dobijete aplauz, poklonite se na sceni, puna sala i tako dalje i nikad neću te ovaj, takve trenutke da zaboravim. A šta je poenta malo se izvinjavam vi ste devojke, tu se nije gledalo sada presvalčenje devojke muškarac, tu uopšte stida tu nije bilo to nema to, bilo je na Kosovu kad sam išao autobusom pa se i poljubimo i tako dalje. Znate ovaj razlika nije postojala tako da ja mogu da vam kažem da davnih ‘80-tih godina kad sam se zaposlio posle povratka u vojsci ja sam konkurisao 26 puta da bi se zaposlio u, u ovaj, prosveti, i ja ti budem primljen u selu Drenovcu kod Kline, ja predajem matematiku.

Čovek koji me uveo u matematiku zvao se nastavnik matematike Hasan Crvadiku, kad sam ušao u šesti razred ja ne znam šta da pričam, ovaj, ali tokom svega tog {vrti ruke u krug} perioda četiri godine... Tako da mogu da vam kažem malo iskreno, bila je albanka ovaj, nastavnica bile su simpatije, otvoreno vam kažem, gde se sad nalazi ne znam ali ljubazna je bila i ovaj, bila je ljubazna prema meni, i ja prema njoj, to je tih davnih ‘80-tih godina. Kako se ovaj, još da se vratimo kod “Šote” najveći broj koncerta je bio u Prištini, Prizrenu, ali u Prizrenu zbog takozvane velike starinske nošnje, u dimijama {rukama pokazuje svoje telo} i nemam takvu, nikako mi nije ušlo to, verovatno je sad ostalo u arhivi ima, nemam nikakvu fotografiju kad sam ja bio, ovaj, u tom i u albanskom odelu, i u srpskom odelu, i sve

znači ti ne, koreograf tu, direktor ansambla se ne meša, koreograf je, on je meritoran i jedan od glavnih gde ćeš u kojoj igri igrati, u prvoj, drugoj, trećoj.

Jer zamena, dok izađe sa pozornice, izađeš jednu igru, dođeš do svlačionice, garderoba ti je {kao da ređa stvari} poređena na čivilucima ti moraš brzo, i tako. Šta je poenta nisi smeo da ti jedan pojas bude otkaćen, odmah ne kazna, nego odmah dobiješ jedanput, drugi put i treći put letiš iz ansambla. Znači mora da bude, ako je bilo opanaka, ili je bilo nešto ovaj nisi... da se tako izrazim, utegnut, mora da budeš jer ti izlaziš {diže ruke gore} pred masu i onda dobiješ poverenje, dobiješ i kod koreografa i onda posle razmišljaš na koncertima stalno, o stalnoj toj ovaj... na nekoj manifestaciji. Obično je išlo za dan Oslobođenja Prištine ili druge manifestacije.

Ovo ću vam reći, ovaj, kako je... jedno vreme sam i u Klini bio tu četiri godine, stanovao sam privatno u Drenovcu imao sam gazdaricu koja mi je spremala doručak, ručak, večeru. 120 tadašnjih dinara, tad je bilo tako, ta vrednost novca i onda sam otišao u Peći da stanujem. Kako sam ja došao u knjižaru, u knjižari, došla majka i videla gde stanujem, uslovi bili (mršti se) tako dalje, ovaj, šta ću da se malo vratim nazad. Spremao sam jednu dramu kao učitelj "Kad je zemlja bila čoškasta", prikazala se u Drenovcu, u Klini, u Goraždevcu kod Peći, šta je poenta, poenta je Prvi svetski rat.

Anita Susuri: Koje godine ste to spremili?

Ljubomir Maksimović: To sam spremio '82. I ovaj, doba Prvog svetskog rata, uniforme su morali da imaju svi, ovaj vojske. I kako sam naišao na razumevanje tadašnjih vlasti Skupštine opštine Klina koji su mi dali, i dali mi puške bez okidača {kao da drži pušku}, ovaj. Morala da se sprema supa, to mi sekreta... ova moja, ova stanarka, domaćica gde sam stanovao ona mi spremila i pogaču. Tako da su imali tanjire, onda ove kašike {kao da jede kašikom} i tako su na porcije u pozornici jeli supu, znači autentično to. Nemam fotografiju, nikad sebi to neću da oprostim, bilo je foto... ovaj, fotografa što ja to nisam zapazio, i to. Bilo je prikazano {nabroja na prste} u Klini, u Goraždevcu, vraćam se u Drenovcu, i tako dalje. I jedna od tih mojih prvih, prvih ovaj, režiserskih tih, rediteljskih da se tako izrazim, drama je bilo tada.

Prešao sam u knjižari kako? Kad je došla majka da me vidi gde živim uslovi nisu baš tako, ode kod tatinog, mom tati rođenom bratu od ujaka, on je čuveni političar, zove se Tomislav Sekulić, bio je sekretar Pokrajinskog komiteta, a predsednik Pokrajinskog komiteta bio je Rahman Morina. Ovaj, i ona kad me videla, i moja mama ode kod njega i u međuvremenu bio je i predsednik opštine i kaže, "Počinjem knjižaru da radim 'Jedinstvo' u Gračanici, preko puta manastira i ti ćeš doći da radiš". Radio sam u "Jedinstvu" novinska kuća, bio sam šef knjižare. Knjige prodaje za đake, za srednjoškolce i tako dalje. Tu sam proveo deset godina.

Kad je umro taj tatin rođeni brat od ujaka, ja organizujem sahranu njegovu u Gračanici a članovi sahrane su bili odbor, bio je profesor doktor čuveni infektolog Stevan Baljošević i prorektor Prištinskog

universiteta profesor doktor fizičkih nauka Pavle Vasić. Povorka kreće iz... {pokazuje rukom na desnu stranu} sa njegove kuće, bilo je to 8. avgusta '93. I krećemo, i treba da izađemo na putu Priština-Gnjilane, povorka velika, gradonačelnik u to vreme iz Donje Gušterice Novica Sojević je dohvatio {dodiruje svoj lakat} pod ruku svog zeta, koji mu je imao sestričinu. A ja da bi potrčao do manastira da javim monahinjama da zvono zvoni po tim običajima, nisam video žicu oko spomenika koji se sad u centru nalazi, u brzini, i ja od te žice i tako padnem, da tako samo ne znam kako sam i ostao živ, čudo jer je to bila ploča.

Cela povorka je pogledala prema meni, gradonačelnik pitao, "Ko je ovaj?", a brat mi se jedan zove Čedomir, jedan Miodrag, kaže, "To je Čedomir, Čedin brat i Mijin brat". A brat mi bio direktor vodovoda trinaest godina u Prištini a najmlađi brat sa poljoprivrednim fakultetom bio direktor studentsko, omladinsko-studentske zadruge. Kaže, "To je Čedin i Mijin brat", "Ovoga da mi dovedeš u kabinetu". I ja ti za 24 časa pređem za šefa kabineta u Skupštini grada. Napuštam knjižaru on pozove direktora "Jedinstva" kaže, "Od danas ti Maksa više nije radnik i on prelazi kod mene". I ja sam ti od 12. avgusta '94 bio do 2005 posle povratka ovde u Gračanici.

U Skupštini grada bio sam ti šef kabineta, znate biti je zadovoljstvo jer imaš... znate manjkavost meni što nisam znao engleski. Albanski sam dosta naučio, moram da kažem, da se pohvalim. Ali ovaj, a šta je poenta, poenta je zato što ti predeš iz jedne, završiš kao učitelj, nastavnik matematike, pa predeš u knjižari deset godina, i dođeš za šefa kabineta i šef protokola. Da pomenem mog kolegu Fahri Osmanija, koji je bio samnom isto u kabinetu, on pa iskustvo je imao, i šta je, ovaj... znate susretnoš se sa ljudima poznatim, i političkog, i kulturnog života, i stranih delegacija i to. Izuzetno mi je bilo zadovoljstvo, niko nije smeo... na primer dođe mi građanin, dođe te evo na primer ajde malo da se... dođete vi i treba vam izvod rođenih ja samo dohvatim vaš izvod rođenih, uzmem u ruke dođem do matične službe, matična služba praktično nije smeo a da ne završi odmah i ja vama {pruža ruku kao da daje nešto} uručujem tako.

Bile su razne delegacije, imao sam privilegije, ali sam bio, ovaj... I ispričaću vam šta se desilo, jednog jutra pošto mi je bila supruga radnik SUP-a, idemo na posao zaboravio sam da stavim mašnu. Kod njega mašna nije smela da bude, ovaj... A sad ću vam reći kako sam došao da tu mašnu i danas nosim. Zaboravio sa mašnu a ne smem da se pojavim u kabinetu, da bi ja... šef garaže kaže, gospodin iz Gračanice, kaže, "Evo ti kola vozač ideš i uzmeš mašnu i vratiš se", zašto sad deset kilometara da se vraćam. Odem u prodavnicu kupim mašnu pa stavim, i ne smeš da uđeš u kabinetu gradonačelnika. A kako sam došao do toga da danas oblačim odelo i mašnu i sve.

Direktor škole "1. Maj" u Drenovcu u Skupštini opštine Klina, profesor albanologije Sadri Keljmendi, njegov sin je sada u Ministarstvu pravde Vlade Kosova, a bio je direktor zatvora u Prizrenu, i ja održim prvi čas, a čekao sam ga pola sata da se pojavi, sekretar škole, a to je bio 8. mart '80-tih godina, kaže, "Sad će doći direktor", on je iz sela Ljutoglave kod Istoga, Sadri Keljmendi, i on nailazi kačket {dodiruje glavu} fino gospodin, pozdravimo se, i tata mi bio samnom. I odem ja na prvi čas što kažem, što sam

malo pre rekao ne znam šta da pričam, dođem, kad ovaj, pomoćno lice kaže, “Maksimoviću Ljubomire, zove te direktor škole”, uđem ja “Izvoli direktore”, mirno stojim {pokazuje desno} kod vratima, kaže, “Gospodine Maksimoviću...” a ja otišao u teksas jaknu, farmerice, košulja, “Izvini Maksimoviću možda ste primetili ili niste primetili više od danas nećete moći da nosite teksas jaknu, moraćete ovaj, da kupite ili... odelo”.

Vratim se ja završio sam, šest meseci sam putovao svakog dana Gračanica - Priština, to jest Gračanica - Priština, Priština - Peć. U autobusu nekad iz Prištine u šest sati, sećam se samo ja vozač i kondukter, niko, nije imalo putnika. Pa kad odem na nastavi lako je stignem u pola osam, ali kad se vratim znate predajete pet časa, autobus ne stane u Drenovcu pa dođem u Klinu, pa iz Kline dok dođeš u Peći, pa puna gužva {spaja dlanove ruke} i dođem kod kuće i morao sam da stanujem. I ovaj, odem sa ćaletom u prodavnici “Varteks” iz Varaždina, držali nekad u Prištini ovaj, prodavnicu odela u centru sada gde je stara bila, robna kuća “Grmija” i kupim tri odela, i tako ja počnem da nosim mašnu i evo sa svojih sada ajde da kažem ne srednjoškolac ali od prvog dana ‘80-tih godina do današnjeg dana ja mašnu kao jedan vid modnog tog dela ne skidam. Jedini sam koji nosim sad i u školi gde radim. Ali šta je poenta u školi i dalje da ne bi se prljao, znate pišete gredom i tako pred đacima, oblačim i mantil, plavi mantil sa legitimacijom, to samo ja trenutno koristim.

Anita Susuri: Htela sam da vas pitam, spomenuli ste i “Grmiju” u Prištini, koja su vaša prva sećanja Prištine? Kakva je bila u vašoj mladosti, Priština?

Ljubomir Maksimović: Pa vidite to sve generacije koje sad poslednjih trideset godina, ovaj i znate ta sloga između konkretno ako hoćemo da idemo, između srba i albanaca je bila u poziciji dobrih, dobrih odnosa. Jeste bilo sa desne strane ispred “Grmije” je bilo kretali se srbi, a sa druge strane se kretali albanci, ali nikakve međunarodne mržnje nije bilo. Znate “Grmija” trgovinsko preduzeće čuveno, bilo snabdeveno bre, znate šta hoćeš na četiri, tri-četiri sprata u to doba ovaj. I sećanja bioskopa “*Vlaznimi*”, bioskop “Doma JNA”, bioskop “Omladine”. Zajedno se živelo nije bilo mržnje, ajde malo da i to pomenem, znate drugare sam imao i tako.

Ja, po meni je bilo tako izuzetno korektno da to nije bilo ovaj, šta je to poenta nas posle kasnije naišlo to neću da ulazim nemam prava. Ali inače pun grad, svako veče si imao po neku manifestaciju koncerata. Onda da se nadovezem FK “Priština” u prvoj saveznoj ligi u bivšoj Jugoslaviji sada tu do ovih ‘98 - ‘99. godine stadion Priština možete da zamislite fudbaleri i tako. Kulturno - umetnička društva, mitinzi da se tako izrazim, znači bilo je, bilo je izuzetno dobro, kafići su radili, to jest kafane mahom su kafane radile. Fabrike su radile amortizera, tekstilna industrija “Kosovka”, elektrana u Obiliću je radila. Možete da zamislite, da život se stvarno dešavao u jednom ambijentu gde je bilo, bilo zadovoljstvo živeti na Kosovu i Metohiji.

Anita Susuri: Možete na primer da mi kažete gde ste izlazili, kakvo je bilo društvo tad, malo više o tome?

Ljubomir Maksimović: Ovaj, vidi ja sam...

Anita Susuri: Koji kafići su bili, gde su bili?

Ljubomir Maksimović: Svi mladići konkretno iz Gračanice su išli u Prištini samo da bi proveli... jer su bili, pa ajde mladići, bili su i studenti. Izlazili smo po kafićima, po kafanama u Prištini, poznate kafane "Tri šešira", koja je sad preko puta Radio Prištine, ondaj ovaj, "Duga" kafana. A ja sam to najviše osetio kao šef kabineta, jer sam imao tako, imao sam takvu ovaj, legitimaciju da sam u svim kafanama imao privilegiju jer normalno dođu gosti kod predsednika, gradonačelnika i ja moram da im obezbedim, da im obezbedim ovaj, smeštaj, doručak, ručak, večeru, i tako dalje.

Ispričaću vam jednu istinitu anekdotu. Znači došla je delegacija iz cele Srbije i sa gostima, njih oko, pa da te ne slažem, oko stotinu. Mora da smeštiš u hotelu sadašnjem "Grand Hotel", ja sam morao da znam svaki broj sobe gde mi se nalazi svoj gost, jeste imate spisak u slučaju. Jednom prilikom došla je hitna sednica bila je i onda, treba da, treba da obavestim da dođu na sastanak i ja da ne bi sad zvao šefa garaže da mi da vozilo od Skupštine grada u Prištini, {prstima po stolu pokazuje relaciju} znači do gde se nalazi pored ovaj, zelene pijace do "Grand Hotela" ja sam za osam minuta stigao da obavestim i preko razglasa da dođu na sastanku.

Možete da zamislite, dođe predsednik države Zoran Lilić, i gradonačelnik Novica Sojević, da ih pomenem, ovaj, i sada kako treba da sednu, predsednik države ali ja sam šef protokola pogledao me je njegov šef protokola, predsednika države, kažem "Gospodine vi ćete sesti ovde, {pokazuje stolicu do sebe} gradonačelnik će sesti ovde {pokazuje mesto gde sedi}". Zašto jer su pravila onaj ko rukovodi sastankom on sedi u vrhu. Ovaj me je pogledao, njegov šef protokola nije mu bilo neobično, i tako se desilo. Završava se sastanak mora da putuje za Beograd, ovamo je obezbeđeno escajg posuđa, obezbeđen koji se prvi put otvara, organi bezbednosti probaju supu jer eto to je bilo radi bezbednosti. On ovaj, proba sedam puta, osmi put supa može da se sipa na sto {prstom kuca na sto}

Anita Susuri: Osmi put?!

Ljubomir Maksimović: Da, {podiže kažiprst gore} to je bilo...

Anita Susuri: Koje godine je to bilo?

Ljubomir Maksimović: To je bilo '95. A pre toga normalno, ovaj, obezbeđenje deset dana tačno ko je ušao u zgradu, ko to sve... Do tepiha je bilo, ovaj u bezbednosti. Tu niko nije mogao da uđe samo gradonačelnik, ja kao šef kabineta, šef protokola i sekretarica i kraj. Stiže naredba hitan sastanak u Beogradu helikopter dođe {udara dlanom u dlan} nema, nema ručka. A sve {podiže kažiprste}

obezbeđeno, ode. Račun dođe, direktor Milan Đorović ispostavi i Skupština grada plaća račun, nema tu.

Proslava Vidovdanske, proslava Vidovdana 1989. godine je bila, ovde je bilo u Gračanici 500 hiljade ljudi. Ja sam bio u knjižari radio sam cele noći, najveći promet sam bio, znači za jednu noć da vam kažem, nećete mi verovati, ja sam imao dve hiljade tadašnjih maraka, raznih suvenira. Autobusi su bili poređeni od ulaska u Gračanici do Lapljeg Sela u tom jednom redu sve sa leve i desne strane sada kad budete pošli prema, prema Lapljem Selu njive, sve je to bilo pod šatorima i autobusima. Takva, takva brojčana masa nije bila. Ja sam bio zapisničar na prvom osnivačkom ovaj, tom sastanku, predsednik je bio, malo pre sam pomenuo, Tomislav Sekulić, on je bio predsednik odbora.

I onda bio uz blagoslov vladike tadašnjeg patrijarha i vladike jer ne možeš, da uđete i sada kad se održava svake godine 28. juna vi ne možete da uđete u crkvi ako nemate blagoslov vladike. Jer onda tu su koncerti, tu su ovaj manifestacije koje se održavaju celih mesec dana sa pokroviteljstvom, ministarstva a organizacije Doma kulture. Ja sam bio zapisničar tad je dobila Gračanica već je dobila drugu konturu, asfaltirane su ulice, urađena su osvetljenja, ovaj, ulična osvetljenja, znači Gračanica tih 1989 [1989] izgledala stvarno u jednom veoma dobrom duhu, u jednoj dobroj atmosferi. Ali takav narod ja više nisam video, i...

Anita Susuri: Jer to kad je bio Milošević?

Ljubomir Maksimović: Da! Kad je bio Milošević, koji je održao govor na Gazimestanu, to više ne može da se vrati nikada. A ja u knjižari tako da su me {prstom pokazuje na levu stranu} turisti koji su došli, nisam mogao da ih primim, to je preko puta gde je sada manastir, nisam mogao da ih primim {rukom pravi polukrug oko sebe} ovaj sve u knjižari, spavali su sve na pod. Ja sam imao raznih tih suvenira prodaja, od tog roštilja, roštildije onda, to je, to je bilo neopisivo. Ali ovaj, šta ćeš desila se takva vremena. Da tako i to je takva manifestacija multimedijalna se i dalje, i dalje nastavlja održava se od 1. juna do 28. juna i tako da danas ima, ima ovaj {pokazuje časopis} izdaje se "Vidovski glasnik", koji koristi se za godinu dana i ovde su... izvoli {pruža časopis Aniti Susuri} to ću vam dati, gde za godinu dana {stavlja naočare, gleda u časopis} najpoznatije su ovde likovne kolonije koje se održavaju {prelistava časopis} slike u ovde u {pokazuje desno} *foaeju*, u hodniku i pozorišne predstave.

Šta je poenta to, zahvaljujući organizacijom odboru književniku iz Gračanice Ratku Popoviću koji je jedan od inicijatora a kad imate, znate, kad date ideju, kad date ideju a naiđete na odobravanje ideje {skida naočare} ovaj, onda lakše ti je da ideš i da guraš napred stvari. On je dao... zvala se manifestacija koja se održava 27. juna svako, svake godine "Vidovdansko pesničko pričešće" svi pesnici sa Kosova i Metohije i cele Srbije, i Republike Srpske i celog sveta dolazu i pročitaju svoj deo odloga. Deset dana traje, traje ovaj, izložba likovnih umetnika da tako ovaj... svake godine se dodeljuje "Zlatni krst", koji je težak negde oko osamdeset grama, kondir "Kosovke devojke", onda "Pero Despota Lazarevića". A kad je u pitanju mladi naraštaj dodeljuju se nagrade, a ovaj, izložbe Dimitrija Popovića, koji je nastradao...

Anita Susuri: To se umetnicima, dodeljuje?

Ljubomir Maksimović: E. Koji je nastradao 2004 i jedan od njih je ovaj, te nagrade ima jedan od likovnih umetnika koji su poznati ovaj, kao slikari sa više tih izloženih slika u svetu posebnih ili ovaj, kolektivnih i jedna od tih nagrada ide i najboljem slikaru.

Anita Susuri: Vi ste bili i predsednik žirija za izbor “Kosovke devojk”?

Ljubomir Maksimović: Ja sam bio predsednik žirija za izbor “Kosovke devojk”, to ste bili [u pravu]... 19 godina. U svim mestima na Kosovu i Metohiji {širi ruke} ovaj. Šta je poenta, sve je to {diže i pokazuje časopis} podrazumevalo povodom tog Vidovdana i bilo je organizujete takvu manifestaciju ja sam bio glavni organizator uz pomoć Doma kulture, finansijski su oni pomogli, pomažu da tako u svim mestima, ovaj... Šta je poenta prvo zaobiđemo, krenemo negde oko, od 2. juna, krenemo na primer od Štrpca, Velike Hoče, Goraždevca, Peći, ovaj Mitrovica, Leposavića, Zvečana prema Šilovi, Partešu.

Treći Deo

Anita Susuri: Ovo još jednom ako možete, to koliko godina ste bili tu, jer je kamera [stala]...

Ljubomir Maksimović: Aha, znači ja sam organizovao, 19 godina sam bio predsednik žirija. Šta je poenta bili smo na svim mestima na Kosovu i Metohiji od Štrpca, Velike Hoče, Goraždevca, Zvečana, Mitrovica, Leposavića, Zubinog Potoka, ovaj Štrpce... Pasjana, Šilova, i tako dalje. I hoću da vam kažem ja sam to radio sa zadovoljstvom. A to je jedno od manifestacija gde devojk morala da bude obučena u narodnoj nošnji, prizrenka nošnja, može i druga nošnja, srpska nošnja ovde mogu da vam kažem da uopšte nije bio problem da li će neka albanka devojk da učestvuje ali takvih devojk nije bilo. To, ovaj, inače uopšte nije bilo prilike da to neko {negira kažiprstom} bi osporio, ne, to ne.

Anita Susuri: A kakve su bile te nošnje?

Ljubomir Maksimović: Nošnje su bile, nošnje su bile, ovaj, sve u dukatu ovde, {rukama pokazuje svoj vrat i prsa} sa maramom {kao da veže maramu}, devojk koja izlazi na pozornici... prvo su polufinalne emisije bile u mestima a finalna je 26. juna svake godine samo ‘99 nije organizovano iz poznatih događaja. U nošnjama sa papučama, ozbiljna, šminke sad su se pojavile poslednjih nekoliko godina sa šminkama, tad nije smelo da se pojavi u ovaj, u šminki, šminke nema tu. Mora prirodno da izgleda devojk. Sa krčagom³ da nosi na ramenu {kao da stavlja nešto na desno rame} i onda zaobilazi ispred žirija, žiri je brojao od pet do osam članova. Ja kao predsednik žirija 19 godine u mestima nikad nisam bio osim jednom, član sam bio žirija pre pet godina ovde u Gračanici nikad se nisam prihvatao da

³ Keramička posuda s drškom koja služi za čuvanje i lijevanje tekućine.

budem član, predsednik žirija ili član žirija u Gračanici a sve se to održavalo ovaj, u porti Manastira Gračanice gde je vladika Teodosije ako ti ne da, ne da ovaj, blagoslov ne smeš da udeš.

To pozornica, imamo pozornicu radi, radi ovaj jedno preduzeće iz Prištine koje vrši montažu tih elemenata. I prijavljivanje ime i prezime, matični broj, visina, težina, koju školu ide i ovaj, da je obučena. One koliko se pojave u mestima, ako ima ovaj, prijavile se deset, znači tri idu, prva, druga, druga, znači prva pobednik, prva i druga pratilja, pratilja. One dolaze direktnu u porti na finalno takmičenje 26. juna, žiri je bio petočlani, {pokazuje rukom pet} tročlani žiri. Bilo je da vam kažem iskreno, bilo je intervencija, zašto ja se nisam prihvatao da u Gračanici budem, osim pre pet godina, zato što sam imao jak pritisak, jak pritisak, ajde kao član žirija, svi te zovu da bi pobedila na primer ćerka toga i toga, i to. Ali se nisam ovaj, nisam...

Anita Susuri: Jer se to i dan danas organizuje?

Ljubomir Maksimović: I dan danas, da to se održava svakog juna, 26. juna u porti Manastira Gračanica, ovaj.

Anita Susuri: Htela sam malo više da vas pitam o vašem ovde manastiru, kakva su vaša sećanja, nešto više o manastiru?

Ljubomir Maksimović: O manastiru?

Anita Susuri: Da o manastiru u Gračanici.

Ljubomir Maksimović: Manastir Gračanica je izrađen, počeo da se gradi 1317. godine. Prema dedinom kazivanju, koji je bio eto, bio je seljak domaćin ali bio je pametan, malo da ga pomenem, ovaj, prema njegovom kazivanju kako je građen, neki majstor Rade u saradnji sa kraljom Milutinom koji je bio eto vlastodržac. On se pet puta ženio da je tako najmlađu ženu, moram da vam povežem, Simonidu koja je imala svega pet godina {rukom pokazuje pet} a bila je ćerka Vizantijskog cara, ne bih znao sad da vam kažem kako se zove, njegova ćerka. A on inače sa pet godina je oženio, on je izradio četrdeset crkava, kad je počeo Manastir Gračanicu on je izradio temelj, ovo vam govorim od svedočenja na osnovu kako mi je deda pričao, izradio je temelj i pobegao, sa svojom grupom, zvao se majstor Rade.

Kad je došao kralj Milutin šta je video radove, "Da mi dovede i da ga nađete gde znate!", naredio svojoj pratnji, svojoj, svojoj vojsci. Oni ga pronašli on bio u Tursk... u Bugarskoj, on je došao ovaj zahvaljujući eto tako verovatno svešću i poklonio se i poljubio mu je nogu. "Vaše visočanstvo kralje, ja da sam počeo izgradnju ove crkve, crkva neće trajati ni dvadeset godina", nego je temelj spustio se geološki i tako da je ojačao temelj, "ova crkva će trajati hiljade, hiljade godina". Inače tako mu je zapretio da mu se nije javio za tri dana {pokazuje prstima tri} on je bio spreman da ga nađe, i da njegova ekipa dželata da mu odseče glavu, evo do danas 1317, počelo je 1321. Manastir radi, jedan veoma veliki Vizantijski

taj stil postoji. Na levoj strani ulaska u crkvi kad uđete je Simonida, njegova žena, na desnoj strani kralj Milutin, njen suprug, on je izgradio četrdeset crkava.

A šta je poenta, poenta je zato što je tako slikarstvo bilo, freskopisci sa starim slovenskim jezikom pisanja da tako danas postoje elementi da ovaj, to se više neće rađati da tako... osim što danas freskopisci pišu savremeno kao sad hram Svetog Save u Beogradu. Ali takva istorijska ta bit, taj reljef u tom mozaiku tih freski to više ne može. Ja samo ne mogu da shvatim vratiću se u... polagao sam marksizam na Akademiji pedagoškoj kod Abrašija, šta znači jedan Sokrat u svoje vreme, jedan Platon koji su tada uslovi bili i kako se danas spominju. Manastir Gračanica je jedna svetla budućnost za sve koji žive na Kosovu i Metohiji ja mogu da vam kažem da takav istorijski spomenik mora da pohvalim da više osim kralja Milutin koji je to izgradio sada se jeste grade i drugi verski objekti neću da vredam po toj osnovi, eto i vama da kažem i džamije i katoličke crkve kako vidite u Prištini jedna od velikih.

Neka simbolizuje ti takvi pravoslavni verski objekti, simbolizuju da narod postoji u ovim prostorima i da manastir Gračanice je simbol srpskog naroda ovde da se ne vredamo. To je ženski manastir, monahinje i moram da vam kažem upoznao sam ih, poznajem dosta, tu su se *de facto* devedeset posto fakultetski obrazovane monahinje, ima građevinski fakultet, ima, ima ovaj, i doktora hirurga tako da 2002 kad sam operisao, izvinjavam se iz urologije kilu, doktorica monahinja je bila u ekipi koja me je operisala. I tu... oni su se posvetili svom tom pozivu, monaškom životu ali šta je poenta, poenta je što ona dok traje taj monaški život tri godine ona ne može da, da u svojoj hrani koristi meso, pogotovo svinjsko meso ne.

Anita Susuri: Kao post.

Ljubomir Maksimović: Kao post. Mora da strogo, običaj... i onda se, onda se položi ide dalje, u dalje te ovaj, više činove da se tako izrazim, jer ima kod sveštenika, imate đakon, protođakon, đakon, pa ima ovaj, stafrofor, protostafrofor i dalje, dalje dok dođe jednog dana do vladike. Jer znate da vladike su neoženjeni, nikad se oni ne žene. Popovi se žene ali ako dođe kojem slučaju, moram malo da vas uputim, ovaj, ako mu umre, eto premine žena na primer on ima pravo, ali gubi, gubi to svojstvo znate ovaj. Ali dok se nije oženio, dok se ne oženi on je sveštenik, čim se oženi on je pop. I onda posle, ali da dođe do vladike ne može.

Anita Susuri: Ali zašto neko ostane sveštenik a neko...

Ljubomir Maksimović: Pa to je, to je lično diskreciono pravo...

Anita Susuri: Lično nešto, aha.

Ljubomir Maksimović: Diskreciono pravo, to je to usavršavanje, inače da bi bio profesor u bogoslovskom fakultetu u Beogradu ili bilo gde, u Foči i tako dalje, vi morate da završite bogoslovski

fakultet ako hoćete da se usavršavate da budete profesor i tako. Inače nek ostane sveštenik, pop i tako dalje.

Anita Susuri: Jel vi...

Ljubomir Maksimović: Ovde ću vam pomenuti nešto {uzima fasciklu sa dokumentima} što se desilo 2008, ja sam ti bio trianest godina, to piše u ovoj knjizi {dodiruje knjigu pored sebe}, trianest godina kao učitelj Sabora učitelja u, u Beogradu. Sabor učitelja dešava se jedanput godišnje gde se okupljaju iz cele Srbije učitelji svih škola, ja sam bio trinaest puta i od toga jedanaest puta sam bio predavao ovaj, izlagao svoje radove. Šta sam izlagao kako se obrazovanje za nepunih godinu dana na teritoriju Opštine Gračanice, na teritoriju Skupštine grada Prištine dešava ovaj, u obrazovanju. Šta je usavršeno, izrađena nova škola, aneks škole otvoren, povećan broj odeljenja, dobitnik Svetosavske nagrade i tako dalje.

Ja sam ti 2008. godine snimio film {pokazuje fasciklu sa dokumentom} kad je, ovaj, "Pismenost kroz vekove", zahvaljujući tadašnjem vladiki Artemiji ja sam prvi {diže kažiprst} koji sam ušao u njegovoj biblioteci, {daje fasciklu Aniti Susuri} imaš i na engleskom [obraća se Aniti Susuri], prvi sam ušao u njegovoj biblioteci koji niko osim njegovih najbližih saradnika, mož' da uđe i velike, velikih crkvenog dostojnika, velikodostojnika, gde mi je on dao sve ovaj, podatke.

Anita Susuri: Kao dokumentar...?

Ljubomir Maksimović: Kao dokumentarnost. Ja sam prošao 310 kilometara dok sam došao do tih materijala, imao sam svog kamermana. Film traje 27 minuta, prikazanje 2008. godine na prvom saboru gde sam tad bio kao prvi put u Novom Sadu. Prošao sam kažem ponovo, oko 310 kilometara zahvaljujući kamermanu Goranu Andrejeviću, onda Srećku Todoroviću on je bio scenarista, Goran Andrejević je bio snimatelj, snimatelj, kamerman. Imao sam Zorana Popovića koji je radio u "Radio KFOR", dečko sa jako dobrom dikcijom govora on mi je bio narator u filmu, i tako da sam ja opisao kako je nastala pismenost uopšte u Gračanici.

Na slici koju gledate sada {obraća se Aniti Susuri} je sadašnja monahinja koja je svoj monaški život u Gračanici provodi 47 godina, zove se, zove se ovaj, Ružica i ona opisuje jedan od tih detalja. Film sam prikazao ovde u Gračanici i pozvao sam predstavnike škola, pozvao moje đake i bio je prikazan u velikoj sali Doma Kulture. To su ovde slike na saboru {pruža slike Aniti Susuri} dok čekam na primer u izlaganju {gleda dokumenta} i na primer dalje 2015. godine ispred ovaj, škole koja nosi naziv "Kralj Milutin" držim predavanja o kralju Milutinu pred vladikom Teodosijem. Ja sam spremio taj jedan referat i to su mi jedno zadovoljstvo.

Pokazaću vam da sam {traži po dokumentima na stolu} pored toga što sam organizovao 19 godina izbor "Kosovke devojke" finalno takmičenje izlazu 30 devojaka, petočlani žiri, osmočlani žiri, to jest

izvinjavam se ne može da bude paran broj, mora negativan broj da bude, neparan broj, znači pet, sedam ili devet. Svako vuče na svoju stranu za devojkicu ona kad se pojavi na pozornici, ona kruži krugom {prstom pravi krug na stolu} pojavi se i pokloni se žiriju. Prvi krug ako su 30 ispadaju, mora da dođe do trećeg kruga, da dođu tri devojkice. Sada ide negodovanje znate, ali u međuvremenu ide kulturno - umetnički program, kulturno - umetnička društva sa teritorije Skupštine grada Prištine, program ide. Ovaj, i kad se izabere ona dobija novčanu nagradu ove godine, to jest prošle godine je bila novčana nagrada u vrednosti ja mislim 500 evra.

Poslednjih pet - šest godina nisam uključen zato što su došle mlade radne snage u Domu Kulture ali meni je ovaj Dom Kulture {širi ruke} dao jednu veliku mogućnost da sam ja procvetao kao kulturni radnik ovog kraja, zahvaljujući sve, uz {nabraja na prste} Veska Stojkovića, Srećka Todorovića, da pomenem Ratka Popovića i svih iks tih ljudi koji su jedan nivo davnih '70-tih godina podigli kulturu u Gračanici, što se tiče kulturno - umetničkih društava, kulturnih manifestacija kao "Vidovdansko pesničko pričešće", ovaj, i drugih manifestacija. Ali sve temelj je to da i dan danas to postoji.

U međuvremenu {uzima dokument u ruke} moram vam reći kad sam video da su došli do neka previranja, previranja u politici, ja ti 2005 napustim školu, napustim ovaj, Skupštinu grada i pređem u školi kao profesor razredne nastave i tako. 2015-te imam đaka koji je pobedio u celoj Srbiji, {pokazuje dokument Aniti Susuri} Petar Perić sada je on osmi razred. Pobedio na temu "Ptice nisu jata koja se sele", i on dobije i ja pred dvesta nastavnika u Novom Sadu, u tehničkoj školi dobijem aplauz izlazim ko učitelj na pozornici i dobijam ovaj, dobijam pohvalnicu.

Da vam ne dužim {uzima dokument u ruke}. Dom Kulture je pokrenuo jedan list, dečiji list, ne, za mlade "Naše polje" i ja pišem pismene sastave {pokazuje dokument Aniti Susuri} u ćirilici autentično, kako se zove ta nauka kaligrafija, i zove se "Ljubine đачke anekdote". Na primer eto pismeni sastav [čita dokument] "Učenici pišu sastav na temu 'Šta bih uradio da sam direktor', Mihajlo sedi i čeka, 'Mihajlo zašto ne pišeš?', pita ga učiteljica. 'Čekam sekretaricu da joj izdiktiram'" (smeši se).

Anita Susuri: (smeje se).

Ljubomir Maksimović: [čita dokument] Ljubomir Maksimović, profesor razredne nastave "Kralj Milutin" u Gračanici. Nekoliko takvih imam {uzima nekoliko dokumenata u ruke} da ne oduzimamo vremena, i to ocene, onda... i ovo {uzima dokument} da vas poveže, samo da nađem ovo {traži po dokumentima} izvinjavam se, evo {uzima dokument} bio sam ti organizator osam godina "Mis Gračanice", evo jedna od tih doneo sam da vidite {pokazuje Aniti Susuri} izbor mis 2010. Zahvaljujući Opštini Gračanica, moram da pohvalim radi po Kosovskom sistemu ali meni je zadovoljstvo sada da pomenem mog kuma koji je bio prvi predsednik Opštine Gračanice, Bojan Stojanović koji je umro pre tri meseca, od iznenadne smrti.

Vidite devojke, Miljana mis Kosova i Metohije ja u sredini {Anita Susuri uzima dokument}, ovaj organizuje se i vrši se izbor. Šta je poenta, poenta je na bazenu "Hacijenda" i ponudimo šta ćemo nagradu ovaj, a to sam sve ja u ideji dao ovaj, šta da ponudimo devojci koja dođe, koja bude prva. Dobija, "Hoćeš hiljadu evra, ili hoćeš sedam dana u Tursku? Sve plaćeno od ulaska aerodroma na Slatinu, u avion, Turska čeka te tamo sve obezbeđeno". Ovaj, to je to moja majka što ne znam engleski ali sam koristio oni koji znaju engleski u Gračanici, niko nije hteo da ode u Tursku želi novčanu nagradu od hiljadu evra {kao da stavlja novac na sto}. Petsto evra je bila druga nagrada, treća bila ovaj, trista evra.

Kulturno - umetnički program, poznat, neki od poznatih pevača i tako dalje i pobedi devojka kad sam organizovao, evo na primer, {pokazuje dokument} evo tako je pozivnica bila, pozivnica, [čita dokument] "Imamo izuzetnu čast da vas pozovemo na..." 2009 evo tako, vidite sa krunom {pokazuje sliku} krunu smo morali, u Prištini smo kupovali, imali smo, nagradili smo jednog do zelene pijace, prekoputa Skupštine grada do zelene pijace do Radio televizije Pri... ovaj Kosova, jedna venčаницe što prodaje {vuče ruku prema sebi}, krune, znate. I pobedi neka tada bila na primer Nina Marković, radi sad u Crvenom krstu u Opštini Leposavić. Ovaj, da vam kažem bio sam, moram da vam kažem otvoreno (smeje se) i ako sam bio oženjen pored troje dece, privlačile me (smeje se) i tako, ovaj.

Četvrti Deo

Anita Susuri: Možete mi pričati, ovaj, da mi kažete kako ste se upoznali sa vašom ženom?

Ljubomir Maksimović: (smeje se) Poznajete situaciju [obraća se Aniti Susuri]. Evo ovako ja sam radio u knjižari u Gračanici, prekoputa manastira i dođe moj zet iz sela Preoca, pošto mi je sestra udata u Preocu, i dođe jednog dana i kaže, "Šurak došla jedna devojka kod njene kume" a ta kuma moja rođena tetka, mojoj majci sestra i kaže "Da vidiš" kaže, "veoma lepa devojka". Ona je iz sela Paralova kod Gnjilana, odavde 28 kilometara i on kaže, "Ti da se spremiš i da dođeš da se upoznate". A ona moja tetka već je dala uvod o kome se radi, o meni. Ona nije ni sanjala, možete da mislite devojka '70 godište a ja '55 (smeje se).

I ja se spremim zatvorim, subota je bila, 5. februar '88, i tad sam radio u knjižari od osam do dvanaest, pošto je subota, spremim se ja i u autobus Gračanica - Priština, Priština - Preoce, Laplje selo siđem i odem. Odem kod sestre, moja tetka dođe sa njom, ispričala se kaže, "Ajde živ mi ti" jedna reč 'živ mi ti' znači slatka reč, koja daje... znaš kad kažeš 'živ mi ti' znači sa ushićenjem, sa ljubavlju se izgovara ta reč. "Imam jedno dete moj sestrić znate i to" i došla pozdravlja se {pruža ruku kao da se pozdravlja} kod moje sestre dvadeset do pet, subota, i ništa, ja u jaknu. "Živ mi ti" kaže i kaže "To je taj moj sestrić eto da se upoznate što da ne" i ostanemo tu kod moje sestre dva, tri sata.

Moj zet koji ima dalju moju rođaku, to jest ne zet, zet te moje tetke iz Crkvene vodice kod Obilića, “A” kaže “večeras moramo da izađemo” u Gračanici tad je bilo prekoputa manastira kafana, igranke su bile i izađemo. U devet sati on upali kola i namerno je doveo i gde je sada na putu Priština - Skoplje u centru, ne u centru, nego na putu u Preocu, i ja čekam kući da dođem i on nailazi kao da je dogovor, to je već bila sama slučajnost. Ja sam video devojka 17 i po godina, nije išla u srednjoj školi, oca je imala... opasnog oca. I mi, i ja izađem sa njom i dođemo na igranku u Gračanici i tu ti budem do negde do dvanaest sati uveče. “Hajdemo kod brata starijeg”, brat mi je bio direktor vodovoda, stanovao u centru Gračanice gde je sada Opština Gračanica, tu je bila takozvana nekadašnja zgrada mesne zajednice.

Mesna zajednica je jedna lokalna institucija gde se bavila problemima jednog stanovništva, to jest Gračanice, Lapljeg sela, Preoca, Sušice, Šaškovca, Kišnice, Ajvalije i tako dalje. I odem kod brata i brat malo je popio nije znao ništa, sišao pošto je bila na spratu, dvospratna zgrada, “Samo da udeš nemaš tu izlaska”, Čedomir. I ja uđem, snaja isto tu i tako. “A ti da mi budeš snajka, ti da mi budeš snajka” i da ti kažem ovaj, i onda odemo u sobi malo nežnost se pomilujemo, moram da ti kažem iskreno i otpratim je ja kući, to je bilo 5. februara, ja je nisam video trinaest dana, nikakva poruka, pogotovu tada malo beše u modi pejdžeri, ni telefon, nit’ ništa. 18. februara to jest 17, mi pripremimo kod kuće sve.

Anita Susuri: Kao svadbu?

Ljubomir Maksimović: Pa tako, polu veselje. I spremimo se i nas sigurno desetak da te ne bio lagao, ali mislim negde oko dvadesetak nas, čet... petoro kola. Braća od tetke, da ti ne kažem i, i krenemo u pola osam, stignemo tamo Paralovo je selo koje je u brdo Opštine Gnjilane. Isto se preziva Maksimović, zove se Trajanka a kako je dobila ime, zato što joj je majka radala troje dece i svi su umrli, i onda neka joj je žena rekla po toj, toj priči, “Daj ti detetu sledeće Trajanka, Trajanka, Traja i više...” i od tog dana posle oni su šest, ovaj su pet sestara i jedan brat. I ona tako uradi, i zato je dobila ime Trajanka. Ali šta je ovaj slučajnost, što mi moja žena preziva se moje prezime Maksimović, i stariji brat ovaj što je direktor vodovoda žena mu iz Donje Gušterice i njegova isto Maksimović, kakva je ta slučajnost {spaja prste i ruke}. A brata mlađeg iz Preoca, Milenković.

I mi se spremimo kažem stigli smo, e sada kad smo stigli parkiramo kola na putu Priština - Gnjilane bila je jedna kafana i mi se dogovorimo da jedan deo tih naših, mojih gostiju bude u kafani a mi da idemo gore da uzmemo mladu. Ja nikakvu nisam dobio niti je dala ona obećanje, a ona je imala mladića koji sada živi u Švajcarskoj, sa kojim je bila u vezi. Kad smo stigli gore njen bliži rođak je osetio da neki šumovi, neki prilazi kući i otišao kod mog tasta, njenog oca, pokojni je tast, ovaj moj, ženin otac, umro ‘98. “Bre” kaže “Tomislave neko se šunja da nije Trajanka dala nekom obećanje?”, a ona Trajanka u sobi ništa plaćući i to. Bio joj je opasan otac da tako nije je puštao na igrankama auu [onomatopeja], na igrankama i to u Paralovu bile su igranke na primer od četiri sati posle podne do uveče u osam, nije kao u Gračanici. Ovde od devet do jedan i kraj.

Tako je alarmirao da je izašao sa vilama, sa vilama ovaj, da smo mi na niže jedva spasili glavu. Neuspešna misija. Šta je dalje bilo u kući to nisam i dan danas je nisam pitao kako, šta se desilo. Ali možete da mislite da moj brat, moj brat stariji u sva ovažavanja da ne bi ga povredio, da je umesto kolima imao je "Zastavu 101", da je umesto da krene za Gračanicu on krene za Gnjilane, toliko, toliko je bio strah. To je tako, takav, takav, trk, trčenje niz, niz tim brdom od njene kuće bilo da je to neverovatno ovaj. Dodemo kući neuspešna misija, zasednemo kao upravni odbor {širi ruke nad sto} e ćale kaže, "Nema, večeras tako, sutra idemo direktno u kuću". U jedanaest sati {pokazuje svoj sat} gosti se prikupljaju ono ostalo sve na stolu, ovaj meni, tako.

I sutradan, e sad kako ćemo da je izvedemo. Idemo i šta je poenta, parkiramo ponovo vozilo i idemo pešice i direktno u kuću, pre pola dvanaest moraš da odeš {pokazuje svoj sat} jer su takva bila, na primer običaj. Ovaj i mi stignemo, uđemo ovaj, oni ne spremni {diže ruke} i daj posle na novo spremaj, postavljaj stolove za nas. Neće, ne daje njen otac, nikako samo da je 26. jula ne u februaru 18 nego 26. jula kad je slava domaćina, mog tasta. "Nema, ne dolazi u obzir", već je jedan sat, dva sati, ubeđivanje tako dalje. Ja odem sa njom u posebnoj prostoriji obavimo razgovor "Ne" kaže "kako kaže moj tata. Ne dolazi u obzir". I dolazimo gde su gosti, "Šta ste odlučili?", "Nek odluči tata". Deda stari, njen deda mojoj ženi Trajanki vadi pištolj {kao da drži pištolj u ruke} otvoren prozor u dnevnoj sobi, mali prozor, izvadi četiri metka Trajanka ide za mene (smeši se).

Četiri sati mi izlazimo iz kuće srećno, a ja sam tako bio da vam kažem nešto bio sam u jednoj jakni ne znam kakve boje je bilo, pa nekako sam se da se tako izrazim kao da sam bio siromašan, snuždio sam se, ne mogu da verujem godine već idu 31 godina. Srećan dolazimo kući, sviramo. Pomenuću moju strinu, malo dalju, ona kad je čula da sam se ja oženio kad se obula opanke ove gumene umesto da obuje pravilno leva i desna, ona obuje kontra (smeši se). Dodem i ja sam se oženio, došla rodbina, ali ta, taj slučaj gde smo mogli da stradamo... danas je dečko živ i on se nije oženio, ima 50 godina živi u Smederevu ali takav strah da, stvarno je bilo ovaj {klima glavu}. Ja to svugde pričam kako sam se oženio ali bilo je bogami, bilo je baš povuci potegni.

Srećan sam bio oženio sam devojkicu od 17 i po godina izrodili smo troje dece. Ali šta je poenta, poenta je zato što samo šurak je upisao posle srednju školu i jedna svastika, ona [njegova supruga] nije imala, ja sam je posle vanredno završio poljoprivrednu školu ovaj, i mladost da tako zadovoljan sam životom, svojom ženom, dobra je domaćica moram da je pohvalim i to ali takav strah... stvarno je bilo strašno jer znaš neko sa kosom, sa vilama to je tako bilo, da tako moj zet koji je bio inicijator te akcije dan danas pričamo kad odem na slavi, koju sad slavi u četvrtak i petak pominjem mu uvek i ja ću jednog dana u ime Boga želja mi je da napišem knjigu da ću da zapišem to, jer to je bilo iza stogova tih {rukama pravi trougao} sena u vidu kupe iznenada izašli, i onda selo bilo, došli rođaci, došle komšije. Ovaj, i, ali se dobro završilo.

Hoću da vam kažem za suprugu, radnik SUP-a, a kako sam mogo' da ostanem, mogo' ovaj da ostanem bez posla. A ja šef kabineta kod gradonačelnika, ovo je period već '96, kad je ona završila priv... ovaj vanredno poljoprivrednu školu, mlekerski smer, ja u saradnji sa načelnikom SUP-a, da ga pomenem Đorđa Kerića Prištine, SUP-a Prištine i on gradonačelnik najavio kaže, "Maksimoviću" gradonačelnik, "spremi mi sliku Manastira Gračanice" {diže gore ruku da bi pokazao veličinu} slika velika da vas ne slažem ali metar sigurno. Da odnesem načelniku SUP-a, ne znam sada ne mogu da se setim šta je posredio bilo kao svečanost, da li je bio rođendan ili tako ne bih to u detalje ulazio. Ovaj, ali šta je bila je šansa da žena dobije rešenje da je radnik SUP-a, a bila je tehničko lice, šef tehnički, bila je šef za čistačice, za sobarice i tako ovaj, sadašnjeg SUP-a u Prištini.

Ja spremim sliku i odnesem u osam sati, a ne u jedanaest sati kao što je rekao gradonačelnik, i odnesem sliku posluži me načelnik viskijem, ja na brzinu kažem, "Moram da se vratim", "Hvala ti Maksimoviću" ne znajući on misli da smo se, da sam se ja dogovorio sa gradonačelnikom. U minut do jedanaest {pokazuje svoj sat} tog dana gradonačelnik me zvao preko sekretarice, "Neka uđe Maksimović šef kabineta", "Izvolite gradonačeniče", "Jesi li spremio sliku?", "Jesam." I ovaj ja samo sam ga pogledao "Izvinite gradonačeniče a ja sam sliku odneo". On ništa nije rekao jer je imao, imao je tu direktore javnih preduzeća. U dvadeset do tri vozač koji ga vozio ali moram da vam kažem, vozač koji ga vozio ovaj, on je vozio i sad, sadašnjeg, sadašnjeg funkcionera poznatog Isu Mustafu, čovek koji je završio političke nauke u Beogradu, govori srpski fantastično ovaj, i on je bio predsednik izvršnog veća Opštine Prištine.

Vozio ga osam godina zahvaljujući njemu i ženu mu je primio ko ekonomista u skupštini, ovaj. I on silazi, gradonačelnik ide kući niz stepenice i on njemu kao pripremio mu da vam kažem iskreno, on se zove Gradimir Jovanović inače stari prištevac živi u Gračanici i radi, još je radnik Skupštine grada a žena mu je prošle godine otišla, tu koju je primio Isa Mustafa, ovaj, trenutno je u penziji. I on rekao, "Gospodine gradonačelniče Maksu ako mi oterate za šefa protokola ja neću da vas vozim", i on nazad "Jel tako stvar Gradimire" zvao se Gradimir, "Onda nek' ostane Maksimović i dalje šef protokola i šef kabineta". I ja ti ostanem i tako dalje.

Znači mogu da ti kažem da ovaj, u sva uvažavanja... {uzima dokument u ruke i pokazuje Aniti Susuri} ovu sliku si videla evo u boji kako izgleda za mis. Šta je poenta, u Gračanici u Domu kulture se dešavale manifestacije "Gračanačke večeri", šta je poenta, birao se prvi glas Gračanice, mladi, biraš po izboru, biraš pesmicu narodnu uz orkestar i bilo je, i kviz je bio, ja sam bio jedan od učesnika kviza dok nisam prešao kao u, kao predsednik tog, te manifestacije "Gračanačke večeri". Ja sam jedne godine 29. 5. 2006 organizovao "Retrospektivu Gračanačkih večeri", znaš šta znači retrospektiva [obraća se Aniti Susuri]

Anita Susuri: Aha.

Ljubomir Maksimović: Znači sve u nazad petnaest godina, jedne večeri je bila ta. To je bilo smeha, imali smo sjajnu glumačku ekipu amatera koji su vršili razne dogodovštine. Imalo je nagradnih igara, vreća, ubaciš se u vreću do pojasa, i trebaš da dohvatiš i da skačeš da ideš do pozornice i dobijaš, nagradu i tako dalje, jedna od tih. I tako da je bilo, veoma bitno i jako što jedan od osnivača je bio Srećko Todorović, Vesko Stojković, Svetomir Dimitrijević, moram da ih pomenem i bila je ekipa strašnih glumaca da pomenem Zorana Arsića, Zorana Nikolića imam... pomenuću i po skoro umrlog jednog od pevača prvi na ovim prostorima, trenutno u Gračanici Žika Arsić i tako dalje. Ja sam radio sa ekipom, dobrom ekipom direktora sadašnjeg u Gračanici "Radio 038", Srđana Perića imao sam dobru ekipu voditelja i tako dalje, i tako dalje.

Taj kulturni život u Gračanici i uopšte i kao učitelja ja stvarno sam zadovoljan i od mene izašli dosta ovih, dosta ovaj... da vam kažem reportaže su pisane, pisane su ovaj dosta tekstova u svim mestima i evo i na primer sad ne znam kad sam dao o školstvu jedan intervju radio "Antene" u Lapljem selu, ovo su na primer đaci škole {pokazuje Aniti Susuri slike} sa kojima se opraštam u ovoj godini, nadam se da ću naići na razumevanje ministarstva da me ostave za 31 dan znači do penzionisanja da završim generaciju pošto je četvrti razred. Inače pišem za prosvetni pregled jedan eto {pokazuje po dokumentu} kulturno umetničko društvo "Janićije Popović", dečije pozorište "Džin kao mlin" pišem prosvetni pregled, to je novina koju dobijaju učitelji, nastavnici, profesori samo u školi ko radi. I ja sam od tekstopisaca o tome, eto Ljubomir Maksimović. Šta da vam kažem ovde...

Anita Susuri: Ja sam htela da vas pitam malo više o...

Ljubomir Maksimović: Još kratko, vodio sam čak 2014 trideset đaka {pokazuje sliku Aniti Susuri} iz tri opštine sa direktnom kancelarije Markom Đurićem, na jednu od manifestacija koju sad ove godine će biti za nepunih mesec i po dana, zove se "Najveće vaskršnje jaje" koje se održava na vreme, za vreme Uskrsa, ovde ispred Doma kulture {pokazuje rukom desno} zahvaljujući Domu kulture, zahvaljujući Opštini Gračanica koja finansijski pomaže i ovaj gde se kucaju jaja u dve kategorije i do petnaest godina, i od petnaest godina, prošle godine do petnaest godina sam imao 85 takmičara a mlađe, ovaj starije generacije sam imao njih trinaest. Pobednik dobija ikonu koja je u potpisu od vladike Teodosija i to ja već, evo ove godine će šesta, šesti put da se održi.

Organizujem "Svetosavski bal" za prosvetne radnike ove godine je trebalo da bude peta godina ali da vam kažem iskreno uz nerazumevanje prosvetnih radnika nije održan i tako da je otkazan. Šta je u pitanju ne znam, jeste januar je najduži mesec pa tu ima velikih tih svetkovina, ali ovaj, fatnastični su lični dohotci. Tako da neću da pričam jer žao mi je bilo bio bi peti put po redu, to je "Svetosavski bal" devojke najlepša haljina, najlepši plesni par, najbolji etno pevač i od prethodne godine uveo sam nagradu najveseliji ovaj gost. Najlepša haljina, mora da bude... nije važno u kakvom dezentu uručuje gradonačelnik uz ikonu dobija, i najbolji etno pevač, ko najbolje peva, skupimo se. Prve godine je bilo 150, 110, 150 i prethodne godine je bilo 130 tako da ove godine nije održan, nisam naišao na

razumevanje prosvetnih radnika mada sam obavio razgovor i bili su direktori osnovnih i srednjih škola na sastanku i tako dalje.

Anita Susuri: Htela sam malo da se vratim u neke istorijske događaje, na primer tokom demonstracija '80-tih godina, gde ste vi tad bili, kako ste to doživeli?

Ljubomir Maksimović: Tokom demonstracija '81 sam bio u Drenovcu, u Peći sam bio stanovao ovaj, kad su počele demonstracije ja sam bio u bioskopu, u bioskopu u Peći, gledali smo film sa dobrog mog druga, moram da ga pomenem on je iz sela Glavičice sada je u penziji Duško Mikić. Šta da vam kažem to, tih '81. godine ja sam već imao 26 godina u Peći bilo je tako nekako, ne nemirno nego baš malo klackalice u odnosu na Prištinu, ovaj ali ne znam šta da vam kažem, politika je jaka stvar, mi moramo da se poštujemo između srba i albanaca, mora da vam kažem izvinjavam se ali ovo je politika donela da dva naroda koji žive od pamtiveka mogu da vam kažem nema tu da sam istoričar, neistoričar, ali ovo nije smelo da se dogodi.

Upropaštene su prvo i prvo uopšte kao pokrajina jedna institucija da je donela zlo, pogotovo rat '99. Vidite vi možete da se bavite politikom ali morate nekad da budete i iskreni prijatelj ovaj. Ja ne mogu da shvatim da sam išao u školu gde su bile jedanaest odeljenja albanskih, u učiteljskoj školi nas je bilo šest, sedam, pet zavisi tako, da tako jeste bilo u tom domenu i politika, ajde i mržnje ali tako da dođe do te tragedije, da nije smelo da se desi. Ja nisam poznavao političare mnogo, poznavao sam, eto imao sam prilike da sedim sa Isom Mustafom tada sam bio ovaj u skupštini grada zato što predsednik opštine bio Žika Mitrović pa smo se poznavali i ja nemogu da shvatim da neko... da dođe do takve tragedije da su nastradali, da je nastradalo stanovništvo, porodice.

Izgubili su ljudi, izgubljeno je sve, ekonomija je pala, preduzeća i tako dalje. Ne bih želeo o tome jer znate ako dajem intervju nisam bio aktivan političar ali da vam kažem da su ljudi u Prištini živeli bolje što albanaca, što srba i drugih nacionalnosti, živeli su bolje nego u Čikago, to mogu da vam kažem iz perspektive jer sam jedanaest godina radio u Prištini. Ovaj, ljudi nisu razmišljali ni da se sele, ni da idu za inostranstvo i to. Radile su fabrike, radile su... Znae ovaj, politika je nezgodna stvar, ali strašno, strašno, da neću da, hoću ja da branim sada moj narod, srpski narod, hoću li da osuđujem albanski narod nije to do mene, istorijske činjenice postoje. Ali da vam kažem da smo imali prijatelje albance, imali smo komšije gde su živeli u mestima gde su bili većina albanaca u selima. Ipak toliko, toliko do '99 je bilo to, to prijateljstvo a ne baš u smislu sto posto ali je bilo ipak bliže, izdržljivo jer ipak znate moramo da budemo jasni da ja sedim nisam bio poslednjih dve, tri godine, ja sam bio sa Azemom Vlasijem.

Tako da moj kolega učitelj koji sad samnom radi u školi on je jedanaest godina predavao srpski, albancima u Koliću, kod Kačekola. On je imao, poziv da bude, da bude prevodioc kod Azema Vlasija. Azem Vlasi je jedan od visokih funkcionera u bivšoj Socijalističkoj federativnoj republici Jugoslaviji, znači drugi čovek kao predsednik omladine posle Tita. Ali je mogao... dalje o tome ne bih jer sam bio

pre tri godine na proslavi “RTK 2” i bio sam pozvan od strane direktora “RTK”, i direktora “RTK” pa sa bio sa Azemom Vlasijem znate. Ima političara koji možemo da osuđujemo, ima političara koji se može pohvaliti i tako dalje. Ali ovo nije smelo da se desi. Ko će biti u pravu i to, ne bih želeo više o tome znate, ali ovaj, ipak... ljudi su živeli, ljudi su živeli samo tako, samo tako.

Možete da zamislite jedno, nešto ću vam reći od ajde brojčano ne bih vas... kao šef kabineta od 300 i nešto radnika 200 su bili albanaca a 110 su bili srba ili malo više 150, 180 gde sam ja radio u Skupštini grada. Na primer blagajnik je bio iz Gnjilane Šefik Rudaku, putovao je svakog dana Gnjilane-Priština. Šef bifea Tahir Borovci, bio je šef bifea bele rukavice {dodiruje svoju ruku} on kad se pojavi kod gradonačelnika kad donese a ja ga upoznam on donese {drži ruke gore kao da nosi nešto} gostima, gradonačelniku, belo {dodiruje svoju ruku}. Inspektori, inspektorske službe, imali su, imao sam Zulfu Ukelu u mojoj.... Kad sam posle ovaj, prešao iz šefa kabineta, kad je promenjen gradonačelnik, onda sam, onda me gradonačelnik drugi, on je birao svoj kabinet, inače diskreciono pravo gradonačelnika da bira voj kabinet, to je, to ne sme niko da mu kaže koga će da uzeti, za vozača, za šefa kabineta i tako dalje, ovaj.

Ali i ovo da vam kažem šef kabineta... malo pre sam rekao ja da nisam imao, neiskustvo predeš ti iz knjižare i onda predeš za šefa kabineta, ali sam zato stekao uslov u {nabraja na prste} skupštini grada Beograda, skupštini grada Novog Sada, skupštini grada Kragujevca, skupštini grada Niša, po pet dana sam bio ali tamo je druga stvar, tamo svi engleski ovaj, svi obučeni jedinstveno, jedan ovo šef kabineta ovaj i to. A imao sam pomenuo sam Zulfu Ukelu koja je radila posle kad sam ja prešao u pisarnici, bio sam šef pisarnice, ovaj muž joj je radio u Pokrajinskom komitetu. Ja sam imao takve odlične sa službene te pozicije imao sam odlično posao rada sa albancima. Negde netrpeljivost nisam to osetio.

Ali ne mogu da shvatim da nije smelo da se desi jer ipak jedan narod i jedna nacija trebalo je čuvati da živimo. Ovako sad smo svi raseljeni, sad ima i jednih i drugih, od Subotice do Novog Zelanda i tako dalje. Ja na primer direktor, generalni direktor “Radio Prištine” Agim Zatriqi koji je sada u Beogradu ovaj, kad je “Radio Priština” radila imalo je sve, sve. Ali ne bih ja to više, o toj političkoj situaciji jer stvarno ne da se ustručavam da kažem. Ali ne mogu da shvatim, jer ja ne mogu da shvatim da dođem iz Prištine u Gračanici da radim kad sam video politička primerenja u skupštini grada, ja sam video, prošao sam u školi. Ali da vam kažem radilo se i danas ljudi ima albanaca koji primaju i platu izdržava ih institucija i tako dalje ali nije smelo da se desi ovo! Evo tako.

Anita Susuri: Htela sam samo još da vas pitam o vašem običaju slavi, koju slavu vi slavite i kakva je organizacija?

Ljubomir Maksimović: Ja slavim svete Vrači, ona se slavi dva puta godišnje, 14. jula i 14. novembra. U dane kada pada verovatno je i vama poznato normalno Bajram, Ramazan i tako dalje, meni je to poznato hvala Bogu, ovaj, kada pada petak, sreda onda je post, strogo na ribu da li je veče ili dan ali sreda, petak i tako dalje. To su bili, sveti Vrači to su bili lekari Kozman i Damjan koji su lečili narod

besplatno. Prema dedinom kazivanju odmah da vam kažem malo je nezgodno, kako mi je deda pričao, tatin otac Bogoljub, oni su išli od sela do sela i lečili ljude, ljude besplatno.

Ispričaću vam istorijat šta je poenta, ako... prema kako kaže deda ne daj Bože tog dana na toj mojoj slavi, ne mora da znači jer su to narodna verovanja takva da ako se razboliš tog dana nema ti spasa. Da li se to desilo nekome nisam čuo inače to je najsvečaniji trenutak kao kod vas uz Ramazan i Bajram, spremaju se razna degustacija jela, meni ovaj porodice su srećne, dolaze gosti i onda sede gosti hvala Bogu sada se pije piće šta hoćeš po želji, ima meni, šta hoćeš isto na stolu aranžira se sve to cela porodica je uključena. I u večernjim časovima ako je na primer ko kada je 13. jula ili 13. novembra ali ću vam reći da mi tri brata u dogovoru sa mojim tatom mi smo uzeli da slavimo tu slavu pre 25 godina.

Tata je slavio od pamtiveka od dede i paradede, samo što nekad je bilo, bile su te... bilo je kružilo siromaštvo, bila je kružila jedna flaša rakije, imala je hvala Bogu ta meka rakija, takozvana šoma i paprika koja je bila nešto... žive paprike, gde je imalo paradajz, paprika i svinjsko meso se obično koristilo samo za vreme Božića i za vreme slave. Uveče na večer slave kad dođe obično {gleda u svoj sat} se vidi da neće doći više gostiju, u devet sati okadi se sofru. Šta je to, to domaćica sprema kolač sa krstom, pšenicu u posudi, pali se sveća, vino i ustaju gosti i čita se molitva o slavi. U ime Kozmana i Damjana, tih svetih Vračeva i ovaj slava ide dalje i završava se to, proba svako prekrste se, proba svako da li kašikom ili rukom pšenicu, koja je zalivena {kao da rukom zaliva}, ovaj zalivena vinom. Sveća se upali i tako dalje.

Sedne se ide nastane pesma ukrštanje, sada je to savremeno, dolazi do krštanja ovaj da se nazdravi i mora de se popije ta čašica do, do dna, što nije dobro. Kad dođe vreme, dođe vreme večere, dolazi, domaćica uradi i zamesi pogaču, bela pogača i ta pogača se postavlja pred, u čelo ko sedi u čelo, kao ovde {pokazuje rukom levo} gde sedi na primer direktor, tu se postavi pred gostima. Obično to je gost koji je prvi komšija kuće ko slavi slavu, ukoliko ne dođe bliži komšija onda prvi gost koji je najstariji koji sedi u čelo. Ustaje se lomi se pogača, lomi se tri puta i ovaj lomi se pogače, poljubi se tri puta, sastavi se pogača i onda se deli, prvo jedan komad hleba, pogače staviš sebi {kao da stavlja nešto ispred sebe} i onda svakom svojem gostom.

Sedne se i onda domaćica sa ovaj, ovaj ćerkama i gostima ovaj prenosi večeru, da li je to sarma, da li je punjena paprika zavisi da li je post, da li riba, šaran ovaj, pastrmke i tako dalje, evo to su stvari. Sutradan ustaje se domaćin uzima kolač dolazi u crkvi i pop svešteno lice dočekuje, on tačno zna u Gračanici u sva mesta koje slavi slavu, najveća slava je Mitrovdan od svetog Dimitrije slavi se 8. novembra, a najveća, najveća u celoj Srbiji, gde polovina stanovništva ide na slavi, polovina dolazi a to je sveti Nikola 19. maja i 21. Decembra. Sutradan znači da nastavimo odlazi domaćin sa kolačem, sa pšenicom sa vinom i u crkvi svešteno lice dočeka porodice koje slave slavu očita molitvu i onda uzme kolač i seče {kao da seče rukom} ovaj u stilu krsta {rukom napravi krst na svom dlanu} i priđe ovaj slavljenik i svešteno lice poljube tri puta, sklapaju i tako dalje i to. Dolazi se kući i nastavlja se svaka, svako ovaj praznovanje verskog događaja.

Anita Susuri: Gospodine Maksimoviću ako imate još nešto za kraj, ako ste nešto zaboravili?

Ljubomir Maksimović: Da nisam nešto zaboravio tako. Moram da vas pohvalim, hvala ti najlepše [obraća se Aniti Susuri], i tvojoj saradnici {pokazuje rukom prema kameri}.

Anita Susuri: Hvala i vama!

Ljubomir Maksimović: Eto iznenađen sam, Bog te blagodario, jer u sva uvažavanja ja nikad ne bežim od intervjuja moji malo tu su skeptični znate kad dajem intervjuje. Inače mogu da vam se pohvalim da ja nisam računao ali ekipa “RTK 2” je izbrojala da sam bio negde oko 90 puta na toj televiziji (smeje se), ovaj, pojavio se, ali sve u stilu za obrazovanje kao ovo i sva dešavanja sam pratio, mene ne mrzi da vam kažem. Kad bude svak... sve što se događalo u ovom Domu kulture, ovo je jedna od zgrada, pogotovu dolaska novog direktora postalo je stetište za mnoga sela... u Srbiji nema takvog, nema takvog događaja kao u Gračanici. Ovde se svakog dana nešto dešava i to je, ja dolazim ako već nisam slobodan inače dođem i propratim događaj.

Poslednjih pet godina nisam uključen u nijednoj manifestaciji ali nije to na odmet, ovaj ja sam zadovoljan i mi ćemo tako i nastaviti jer hoću da budem upućen u kulturna dešavanja i da čujem inače. A vama hvala, tebi [obraća se Aniti Susuri] to jest vama i tvojoj saradnici želim sreću, nastavi tako [obraća se Aniti Susuri] budi objektivna, nemoj da te sada uvedem u taj sistem jer nemam prava, budi objektivna, budi hrabra, bavi se poslom koji ćeš voleti bez ikakvog nekih nedorečenosti da nekom ne daj bože ovaj, ali da vam kažem opet ću se vratiti na dedinu jednu anekdotu, možeš da zapišeš a možda i ne, on kaže, “Kad govoriš da ti se jede”, kao kad jedeš ručak, znači razmisliš i onda ovaj, znači kad pričaš da ti se jede.

Anita Susuri: Da je prijatno to.

Ljubomir Maksimović: Da je prijatno. I to ali novinar nije lako biti, ostaćeš upamćena po nečemu, svaki tekst ti se beleži, neko te prati ali ne bih te ovako, ti najbolje znaš ali ovaj ja da sam... ja kao u pitanju što si me nazvala ja nisam za takvu stvar da ja odbijem novinara da ne dajem intervju a inače da vam kažem da novinari su dosta nezgodni u postavljenju pitanja i čekaju kontra odgovor ali kad nešto radiš, radiš sa voljom da imaš da ti je duševno, da kad odeš kući, kad legneš u svoj krevet odspavaš mirna ti je glava, nema da te pozove “Jeli, šta si to napisala i šta si to rekla”, jer ako naiđeš na kritiku ako, ako je pozitivna kritika tamam posla ali su ljudi oholi i moraš da znaš da se pripažiš. Evo tako i hvala najlepše.

Anita Susuri: Hvala!

